

Alma Karlin v svetovnem muzeju (Weltmuseum Wien)

Dunaj Leta 1889 v Celju rojena Alma Karlin se je zapela za kulturno zgodovino s svojim svetovnim potovanjem med letoma 1919 in 1928, ki ga je dokumentirala v časopisnih poročilih in reportažah ter posredno tudi v raznih lahko berljivih romanih, ki so v času po prvi svetovni vojni nagovarjali številne bralce ne le v njeni ožji domovini in po nemškem jezikovnem prostoru, temveč v prevodih širom po svetu.

V nekdanjem dunajskem etnografskem muzeju, ki so ga preimenovali v SVETOVNI MUZEJ – WELTMUSEUM, je do 18. januarja 2022 na ogled pregledna razstava o tej nenavadni ženski iz Celja, ki je odraščala v zadnjem obdobju avstro-ogrške monarhije. Rojena pravzaprav v slovenski družini, v kateri pa so govorili nemško, je doživljala bipolarnost nekdanjega Celja in tedanje Slovenije v razponu med slovensko večino in ekonomsko in politično močno nemško manjšino, ki je prevladovala v nekaterih mestih, še posebej v Celju, Mariboru in na Ptuj. Almin oče, ki je zgodaj umrl, je bil avstro-ogrski major, njena mati, s katero se ni razumela, pa učiteljica v celjski deklinski šoli.

Ze zelo zgodaj je ubrala nenavadno in zelo samosvoj pot in se pri tem ni ustrašila težav in morebitnih posledic. Njeno »samotno potovanje«, kar je tudi naslov njene knjige »Einsame Weltreise« iz leta 1928, ki je v stiki, na različnih objektih in v spremljevalnih informacijah v nemškem in angleškem jeziku na zanimiv način predstavljeno nad atrijem velikega dunajskega SVETOVNEGA MUZEJA, je financirala kar sama. Bilo je zares transkontinentalno in univerzalno. Almo Karlin je njena želja in želja po tujih svetovih in kulturah popegljala od Združenih držav Amerike in Paname do Indije, Japonske, Koreje in Kitajske. Obiskala je Papuo Novo Gvinejo, Indonezijo, Malezijo, Tajsko, Filipine in Singapur, a tudi

Avstralijo, Novo Zelandijo in razne otoke kot na primer Fidži in Salomonске otoke, kamor običajni popotnik tudi danes redko zaide.

Dunajski WELTMUSEUM je najboljši možni dunajski nastav za razstavo o svetovnem potovanju Alme Karlin, s katerim je nenavadni podvig te »nemške Slovenke«, kot jo nekateri imenujejo danes, dobil nadregionalno počastitev. Razstavo Alma Karlin lahko razumemo kot umetniško intervencijo, ki obiskovalca SVETOVNEGA MUZEJA popelje v centralne dvorane, v katerih so razstavljeni v protokolonialnem

knjigami sloves po širšem evropskem in še posebej nemškem prostoru. Znaša se je prilagoditi duhu časa. Eksotiko in ezoteriko je združila v zanimive in napete zgodbe oziroma romane, ki jih je sama označila za »mistična dela«. Svoje knjige in potovanja je predstavljala v večjih evropskih središčih, na Dunaju, v Londonu ali Parizu, a tudi v manjših mestih v Avstriji, na Koroškem in Štajerskem.

Selmo Lagerlöf je literatura Alme Karlin tako navdušila, da jo je predlagala za Nobelovo nagrado. Z nastopom nacionalnega socializma in komu-

Ob sta bili pristašnji teozofije, kar je našlo odraz tudi v skrivnostno nenavadnih in mističnih likovnih delih Almine nemške prijateljice. Ta ji je pomagala in stregla v povojnem času, v katerem sta živeli v veliki revščini in osami. Nista se nahajali v pravih političnih vodah. Alma Karlin je umrla leta 1950 za rakom brez zdravniške pomoči samo ob neki svoji prijateljici.

Sicer so na dunajski razstavi na informativnih panojih večkrat omenjene knjige Alme Karlin, vendar bi bilo zelo koristno, ko bi bila njeno književno ustvarjanje vidneje poudarjeno. Prav

literatura, s katero je bila pred drugo svetovno vojno zelo uspešna, sodi k njenim bistvenim značilnostim. Teh knjig je tako v nemških izvirnikih kot tudi v slovenskih prevodih zdaj, ko so jo, kot se zdi, sprejeli za svojo tudi Slovenci, zelo veliko. Nekatera dela so izšla samo v slovenskem prevodu in še niso objavljena v nemškem izvirniku. Naj naštejem: Samotno potovanje, Urok Južnega morja, Malik, Smrtonosni trn, Svetlikanje smrti. Literarni kritiki najbolj ce-

ključu predmeti prvotnih prebivalcev obeh Amerik, keramika iz starega Egipta, umetnine iz Butana in Konga, dragocenosti iz Japonske in Kitajske – in še marsikaj.

Dunajsko razstavo so pripravili na pobudo muzejske svetovalke Barbare Trnovec iz Pokrajinskega muzeja v Celju. Poleg raznih fotografij in slik svetovne popotnice in njenih staršev so vitrinah na ogled predmeti, ki jih je Alma Karlin prinesla v domovino, ko se je vrnila s potovanja. Razstavljene so različne mineralije, preparirane žuželke in slike japonskih slikarjev. Na ogled je tudi znameniti Almin pisalni stroj znamke Erika, na katerem je pisala članke o potovanju in literarni dela.

Na kratko je predstavljeno tudi Almino poznejše življenje po vrnitvi v Celje. V tridesetih letih prejšnjega stoletja si je pridobila s številnimi

nizma pa se je njeno življenje bistveno spremenilo. Za nemške okupatorje v Celju je bila moteča in sovražna oseba. Hoteli so jo poslati v koncentracijsko taborišče, a jo je pred tem rešil nemški oficir, ki je cenil njeno literaturo.

Leta 1944 se je priključila partizanom v Beli krajini in v tem času pisala partizanske zgodbe v nemščini, torej v jeziku sovražnika, kar je bil absurd, vendar tega v svoji staroavstrijski mentaliteti sploh ni tako občutila.

V resnici je sovražila diktature vseh vrst. Po drugi svetovni vojni je za brepla v velike težave. Veljala je za tujek in osvoroženo Nemko, ki ne spada v novi čas socialistične prenove. Edino oporo je našla pri svoji nemški prijateljici, slikarki Teji Schreiber Gammeltn, ki se je kot navdušena občudovalka njene literature priselila že v predvojnem času k njej v Celje iz nekdanje baltске Nemčije.

njeno njeno avtobiografsko izpoved »EIN MENSCH WIRD«, ki je izšla najprej leta 2018 v nemščini in leta 2020 pod naslovom »SAMA« tudi v slovensščini. Marsikaj še niti ni objavljeno in je še v rokopisu.

Pravzaprav so Almo Ido Vilibaldo Maksimilijano Karlin – to je njeno pravo avstro-ogrsko ime hčerke iz »boljše« oficirske družine – po dolgem času odkrili slovenski etnologi v času slovenskega samosvajanja, Milan Dekleva je o njej napisal roman, ki je leta 2017 izšel tudi v nemščini. Za njeno literaturo se zelo zavzemata Jerneja Jezernik in Amalija Maček. Tudi po slovenski zaslugi dela Alme Karlin spet objavljajo v nemškem prostoru, čeprav njena sicer zanimava, a za današnji čas precej šablonska literatura ne bo več v presežni meri navorita sodobnega bralca.